

LA REVISTA DEGANA COMPLEIX 25 ANYS

UN QUART DE SEGLE DE “QUERCUS”

Albert Masó

La revista degana de la premsa espanyola a l'àmbit de la natura i de la seva protecció ha traspassat el llindar del quart de segle. Des que fou fundada, ara ja fa més de 25 anys, *Quercus* sempre ha estat a l'avantguarda de la lluita per la defensa del medi ambient. Ara bé, de revistes de caire «ecologista», per entendre'ns, n'hi ha hagut moltes. Aleshores, per què destaquem aquesta?

Doncs, en primer lloc, perquè la major part d'aquest tipus de publicacions, que en ocasions han estat un autèntic allau, tot i tenir habitualment les millors intencions, no han sabut captar l'interès del lector. I no ho han fet perquè queien en els tòpics i recollien totes les denúncies, de manera que el contingut es tornava ràpidament reiteratiu, sense aportar res de nou.

A cops, a més, defensaven qualsevol cosa, ni que fos indefensable, quan després es descobrien els autèntics interessos del denunciador. I existia el costum d'abonar qualsevol iniciativa proteccionista encara que fos amb arguments falsos: era l'època del «tot s'hi val» per defensar la natura. Més tard es comprovava fins quin punt era errònia aquesta posició, ja que, en descobrir-se la falsedat de les argumentacions, aquestes es tornaven en contra dels defensors. Finalment, el que sortia perdent sempre era el medi ambient.

© Foto: Albert Masó

Quercus fou fundada pel periodista i naturalista Benigno Varillas. No ha estat l'única que ha creat aquest inquiet asturià de 55 anys llicenciat en ciències de la informació, però *Quercus* és la que ha perdurat més en el temps i li ha proporcionat més reconeixements. Aquí el veiem recollint el premi «Amigo Félix» a la divulgació científica concedit per EDC Natura en el III Simposium Internacional de Natura i Fotografia, a Vila-real (2006).

En aquest panorama, *Quercus* sempre s'ha destacat per sotmetre a un filtre les denúncies que rebia per tal d'evitar haver de desdir-se contínuament, per contrastar les informacions rebudes i per fonamentar les argumentacions que s'hi exposaven.

A part d'això, el tret distintiu que sempre ha caracteritzat *Quercus* ha estat que no s'ha quedat en la denúncia de les agressions al medi, sinó que ha anat molt més enllà i ha donat importància fonamental a la informació sobre la natura que ens envolta, tant zoològica com botànica, geològica i ecològica.

I el darrer factor diferenciador ha estat que els articles no s'encarregaven a qualsevol, com passava en tantes altres publicacions, sinó a experts seleccionats entre els màxims coneixedors en cada tema. Podem trobar-hi figures consagrades com ara Castroviejo, Delibes, etc.

Tot plegat ha anat donant credibilitat al projecte, i és el que li ha permès durar més que les altres. Actualment –i de fa temps– és una referència en la divulgació científica de la natura.

Els diferents responsables de la direcció i redacció de la revista, una llarga llista que no és possible reproduir en aquestes ratlles, han sabut assessorar-se en les facultats de biologia, geologia, departaments d'ecologia, entitats prestigioses com ara SEO/BirdLife... però tot això sense caure en els llargs discursos acadèmics, de manera que han aconseguit assolir el difícil equilibri entre el rigor científic i l'amenitat.

■ UN INVENT DE BENIGNO VARILLAS... UN DE MOLTS

Quercus va ser fundada pel periodista i naturalista Benigno Varillas. No ha estat l'única creació d'aquest inquiet asturià de 55 anys llicenciat en ciències de la informació. També ha fundat *Natura* i *El Cárabo*, i ha estat en l'origen de nombroses organitzacions conservacionistes, com ara CODA (Coordinadora per a la Defensa de les Aus, 1978), Greenpeace España (1984) i el Consell Ibèric per a la Defensa de la Natura (1985).

Ha estat guionista de pel·lícules, així com assessor d'una gran quantitat de documentals i sèries de televisió, com ara *Última frontera* (1983) i *A Ciencia cierta*

A l'esquerra, portada del primer número de la revista *Quercus*. La tendència de l'època i els estudis de mercat aconsellaven primers plans de ximpanzés i moltes coloraines, però fou ben negra i amb una rapinyaire nocturna! A la dreta, portada del número en què *Quercus* complia 25 anys. Moltes coses formals havien canviat en el quart de segle transcorregut des del seu naixement, però el fons continua essent essencialment el mateix, seguint l'esperit amb què es va fundar.

(1984). A més, ha realitzat llibres, articles, entrevistes i infinitat d'activitats més. També intervingué, en fi, en la llibreria Linneo (1987) per a subministrar documentació dels diferents temes naturalistes. Des de 2002 treballa en la subdirecció de Biodiversitat del Ministeri de Medi Ambient, on es dedica a la lluita contra els verins que es posen il·legalment per a eliminar la fauna.

Actualment, Benigno dissenya estratègies de conservació i continua essent membre del consell editorial de *Quercus*. Recentment ha editat les memòries del conegut professor José A. Valverde, eminent zòleg i ecòleg que fundà l'estació biològica de Doñana. Ha rebut una quinzena de guardons precisament per la seva labor a *Quercus*, entre ells el premi nacional de Medi Ambient del Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme (1989). Finalment, se li concedí el premi «Amigo Félix», creat en record de l'insigne conservacionista i divulgador Félix Rodríguez de la Fuente, i que s'atorga a les persones que més s'han destacat en la conservació del medi ambient; el recollí en el III Simposi de Natura i Fotografia, celebrat a Vila-real (2006).

I tornant a *Quercus* –i probablement un dels seus millors llegats–, recordarem que, en fundar-la, declarà que volia generar una comunicació entre els naturalistes de camp i els estudiosos de la natura. I podem afir-

mar que ho ha aconseguit. Actualment, l'ànima de la revista és Rafael Serra, el seu director des de fa molts anys, que ha sabut recollir el testimoni de Benigno i adaptar-lo als temps actuals.

Quan va néixer era una revista ben atípica. Com Benigno recorda, estaven oberts a totes les col·laboracions dels lectors, i molts escrivien dient «la nostra revista...», «el nostre *Quercus*», i és que se n'havien sortit, en això tan difícil: que els lectors es facin seva la revista.

Els primers exemplars estaven plens d'activitats, de lluita i d'emocions; és com si milers de persones estiguessin agotzonades, a tots els punts del territori ibèric, esperant l'aparició d'una revista d'aquestes característiques. Des d'aleshores, la publicació ha evolucionat, és clar, i no pas poc. Ha incorporat el color, modificat la portada i la maqueta, incorporat resums en anglès, afegit més il·lustració (tot i que no ha estat mai la finalitat de la revista), protagonitzat l'edició de llibres, l'entrada a l'era digital, el retorn als orígens...

Encara que avui dia costi d'entendre, els primers exemplars eren en blanc i negre! Però no solament això, sinó que, com a Benigno li agrada recordar, per a la primera portada de llançament, la tendència de l'època i els estudis de mercat aconsellaven primers plans de ximpanzés i moltes coloraines. Doncs bé, fou ben negra i amb una rapinyaire nocturna! Però és que, a més, per recolzar la sortida, es van penjar cartells, també negres, anunciant el nou *Quercus*. En aquells moments, el país vivia una «*pertinaz sequía*» i,

curiosament, el naixement de la revista i una tempesta fou tot alhora. Fins al punt, que els cartells regalimaven tinta negra... va ser un bon presagi!

En definitiva, amb la divulgació naturalista, *Quercus* ha aconseguit, de retruc, que el públic conegués més i millor la natura i, en conseqüència, la valorés i aprengués a estimar-la i conservar-la. Ja és sabut que no es pot estimar allò que es desconeix.

Desitgem el millor dels futurs possibles a aquesta publicació, almenys 25 anys més... encara que no podem garantir que aleshores hi hagi revistes impreses. En tot cas, la col·lecció de *Quercus* sempre serà un resum de la història de l'observació, estudi i conservació de la natura en aquest país durant els anys vuitanta, noranta i tot el que portem del segle XXI. ☺

Albert Masó. Biòleg i fotògraf de natura.

«A "QUERCUS" HAN COL·LABORAT ELS MILLORS ESPECIALISTES EN CADA CAMP DE LES CIÈNCIES NATURALS I ÉS UNA REFERÈNCIA EN LA DIVULGACIÓ CIENTÍFICA DE LA NATURA»